

ingend mo-
gen!
ssie om de

de zaak van
t kan bezien.
aak, waarover
t beslissen in
iërd. Dat nu
steld, een be-
zal u ceren;
zoo te hebben

niet zóó moet

wone gevaren
schuwen.

Maarom juist
teer een onbe-
men in weten-
een verlies
k zou zijn, dat
et kwamen, en
lichten, onder-
des, die naar
terlegde geest-
ethodes mogen

kelde zaak als
n worden.

J. W.

ng.

en de Tachte-
e noodige aan-
akbeweging. Ik
belang, om er
selen.
rdit ook in dit
d gebracht met
verband staan-
er gezinnen in
dezelfde slaap-
moest het peil
loosheid toene-
den, dat in de
in mist, vooral
van de buiten-
ning gehouden.

both" op kerke-
statische" oppe-
als met hen, die
n klank, vertalen
willen juist uit
innen voor onze
heel gewoon van
nin en keiken".
heeft (rehaboli-
te)

an, en eens gant
voord „satan" en
gt (sataniseeren).
we ons in deze

wone twisten er
in bedrijf: sate-
ing Achis, als in
en gaat, dat hi
histische leger
r het leger van
der, een „satan"
d gezien hadden.
" voor de filistij-
zijn beurt west-
atan" zijn, dat s-
want David wil-
em uitscholden
eruja willen den
22). Salomo kan
elhouw ter hand
tans" verdwenen
d God, Jahwe, in
egenstander, aan-
zon de zoon van
1. 25).

o naam voor een
len weg leidt, de
oord, dat de be-
slam s-i-n. Ter-
maakt, zijn er toch
h doen", die hem
n voor zijn liede
sataniseerd". Dit
in achtervolging
ver iemand (Ps

tergang in be-
alleen met vijan-
ig woord. Niet
evenmin als, ge-
wel, een satan, die
wekt worden van
dat dogmen, die
aad (zie boven).
zich mogen krij-
det, gelijk wij in
als een officieel
Zulk een satan
" waarheid, maar

Men mag toch niet vergeten, dat het kind een sterke behoefte heeft, om zijn levenslust te uiten. Wordt deze nu in de goede bedding geleid, dan kan ze tot zegen worden. Geeft daarom de jeugd wat te doen! De jonge menschen, die overdag op het werk zijn, moeten daarom gelegenheid ontvangen, 's avonds vakonderwijs te genieten, zij het dan maar een of twee avonden in de week. Ze hebben het wel zwaar, die baasjes, maar ze worstelen er wel door. Geeft men ze geen gelegenheid voor onderwijs, voor lectuur thuis, dan zwerven ze op de straat in den avond en ieder weet, hoe onbehouwen ruw ze dan in korten tijd zijn, terwijl bovendien bioscoop en kroeg en andere vermakelijkenheden al gauw hun trekkracht uitoefenen. Jeugdorganisatie zal hier ook veel goeds kunnen doen. Wij pleiten met het Christelijk Nationaal Vakverbond hier vooral voor onze Knapen-, Jongelings- en Meisjesvereniging, terwijl we bovendien graag de aantrekkelijkheid van het huisgezin zoo groot maken, dat de jonge menschen daar nog het liefst de overige avonden doorbrengen.

De keuze van het beroep is hier ook een beslissende factor. De jongelui moeten een arbeid hebben, die bij hun aanleg en lust past en zij zullen daardoor al voor veel bandeloosheid worden bewaard. Met vreugde moeten daarom de Bureaux voor Beroepskeuze worden begroet.

Van veel belang in dit opzicht is ook, dat er geen gaping ontstaat tusschen den leeftijd, dat de kinderen van school komen en dat ze aan den arbeid mogen. De school laat ze los op 12-, 13-jarigen leeftijd, terwijl de arbeid in werkplaats of fabriek pas mag aanvangen op 14-jarigen leeftijd. In dien tusschentijd — reeds van school — nog zonder vaste dagtaak — staat de jeugd, inzonderheid de mannelijke, aan velerlei verleiding bloot. Voorzover de ouders dit financieel kunnen volhouden, verdient het aanbeveling, de kinderen niet onmiddellijk van de school te nemen, als ze maar even aan den Leerplicht voldaan hebben. School en werkplaats moeten aaneensluiten. De periode van ledigheid daartusschen is naar veler oordeel de oefenschool van allerlei baldadigheden.

Zijn de jongelui eenmaal te werk gesteld, dan moeten alle krachten er op gericht worden, dat ze in de gelegenheid komen, zich in hun vak te ontwikkelen. Nog al te vaak worden de jonge werkrachten geëxploiteerd door den werkgever of door de ouders, die ook al uit maatschappelijke nood, wat dankbaar zijn, dat de kinderen wat inbrengen. Daarom mag de vakbeweging niet ophouden met te ijveren voor een goed geregeld leerlingwezen. Ook in dezen moet men natuurlijk weer de ouders

ook „de" waarheid spreekt hij, want hij brengt de groote tegenstelling naar voren tusschen wie God vreesd en wie hem niet vreesd. Zulk een „satan" is een wettig aanklager, dien de rechter toelaat, niet noodgedwongen, maar vrijwillig: hij roept hem zelf, als het moet, tot het rechtsgeding op. Maar — en hier buigt het woord zijn betekenis weer in de richting van het kwade over — een „satan"-met-het-woord kan ook iemand zijn, die leelijke gedachten heeft. De „sitra" (s-t-n-), de officiële aanklacht, die naar Ezra 4:6 ingediend werd bij Xerxes tegen de jonge, frische gemeente van uit de ballingschap teruggekeerde Joden, toen zij den Jeruzalemschen tempel wilden restaureren, was door en door vals.

Zoo komt langzamerhand in het woord „satan" die booze klank, dien wij er altijd in vernemen. Als in het begin van het boek Job een geest, die als „satan" optreedt tegen Job, zijn woord spreekt in den hemel, dan doet hij dat met kwade bedoeling: hij weerstaat, wat wij zouden noemen, de gedachte van de „volharding der heiligen" en gunt God niet den lof, dien zijn eigen maaksel hem toebrengt. Daaraan toont die „satan" kwadwillig te zijn. Op zichzelf genomen, en geheel los van het verband van den tekst gezien, zou uit de goede geesten heel goed een „satan" kunnen optreden, om aan te klagen; evenals het een goede geest was, die als „leugengeest" (zeen leugenaar) optreedt, in de profeten van Achab (1 Kon. 22: 21, 2 Kron. 18: 20). Maar de wijze waarop de „satan" optreedt in Job 1 en 2, stemt hem als een kwaden geest, die in zijn aanklachten niet bedoelt de waarheid te dienen, maar die ze tegenstaat. Hier is de naam „satan" reeds als specifiek brandmerk van den grooten opstandigen geest bedeld, die tegen God en Zijn werk zich verzet. Datzelfde geldt van den aanklagenden geest, die in Zach. 3 optreedt aan de rechterhand van den hogepriester Jozua in het visioen van den profeet, ten einde Jozua te beschuldigen; immers, niet alleen tegen Jozua brengt deze Satan een aanklacht in (dat zou nog het spreken van „een" waarheid, of van „waarheden" kunnen zijn), maar hij keert zich ook tegen den grooten „Engel van Jahwe", die altijd zoo hoog eer geniet; en hij wordt ook als een schender van „de" waarheid canonisch gescholden. En wel zeer duidelijk wordt de naam in dien heel bijzonderen zin op den grooten Vijand van God en van Gods volk gelegd, wanneer in 1 Kon. 21:1 gezegd wordt, dat de Satan David tot zonde aanpode, en hem dreef tot de volkstelling, opdat hij in ellende zou vallen.

Dit is de eenige plaats, in heel het Oude Testament, waarin de naam „Satan" als eigennaam, en dan zonder lidwoord, voorkomt. Het bewijs ligt erin, dat de kanon van het O. T. den naam gekend heeft in den zin, waarin wij hem plegen te gebruiken. Maar men mag daarbij toch niet vergeten, dat die naam opkwam uit het gewone dagelijksche leven, dat hij op zichzelf nog volstrekt geen schandnaam is en ook kan worden overgedragen op goede engelen, op God zelf, op menschen van vleesch en bloed.

Maar — en nu komt de keerzijde — woorden krijgen eenmaal hun betekenis door het gebruik. Als eenmaal de naam „Satan" een eigennaam geworden is, dan is het natuurlijk niet meer wenschelijk, hem in den ouden, al-ge-meenen en neutralen zin, te gebruiken. Dit zou een

mee hebben. Ze mogen niet altijd kiezen voor de baantjes, waar de jongens onmiddellijk aardig wat trekken, zonder dat er eenig perspectief in zulk werk zit. Waar het maar eenigszins kan, moeten ze aan de toekomst hunner kinderen zelf offers willen brengen.

Bovendien behoort er in de werkplaatsen behoorlijk toezicht te zijn. De werkgever moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de zedelijke en geestelijke ontwikkeling van zijn arbeiders. Welke gesprekken hooren de jongelui niet vaak van de oudere werklui? In sommige kringen behoeven ze maar korten tijd te verkeerren, om totaal bedorven te zijn. De vakbeweging heeft hier zeker een taak. Het moet de oudere leden van het personeel er van doordringen, dat ze verantwoordelijk staan voor de jongeren en geen oorzaak worden, dat tuchteloosheid en bandeloosheid hand over hand toenemen. Ze kunnen met niets te zeggen, met het aannemen van een passieve houding, waar met woord of daad de grenzen worden geschonden, niet volstaan.

Er wordt ook gewezen op de wenschelijkheid, dat in fabrieken en werkplaatsen, waar meisjes werken, vrouwen worden aangesteld, om toezicht uit te oefenen. Over vrouwelijk personeel, vrouwelijke chefs. In Frankrijk en Engeland functionneert de fabrieks-opzichtster reeds sinds eenige jaren tot groote tevredenheid.

In 't algemeen zal men het er wel over eens zijn, dat het optreden van de oudere werklui van zeer grooten invloed is. Hun ruwe manieren worden graag overgenomen door de jonge leden van het personeel, hun onnette woorden doen dadelijk opgeld. Wat kan een loopjongen soms een taal voeren! Natuurlijk overgenomen van ouderen. Ze houden zoo van krachttermen.

Van heel veel belang achten we zeker ook, dat de ouders op de hoogte blijven met de inkomsten der kinderen en ik zou er bij willen voegen, dat zij het geld ook regelmatig thuis brengen. Daar mogen de kinderen alleen van behouden, wat de ouders goed vinden en dat bedrag mag niet te groot zijn. Wanneer ze jong over te veel geld beschikken, raken ze aan verkeerde gewoonten. Dat loopt op verkwisting uit en voor hun geheele leven zijn ze bedorven. Men opene daarom de gelegenheid voor sparen.

Hier liggen voor menig gezin inderdaad groote moeilijkheden. Niet zelden betalen de kinderen een niet te hoog kostgeld bij moeder en de rest van het verdiende loon beheeren ze zelf. Moeder klaagt, ze komt met moeite rond; maar de jongheer verstaat zijn sigaretjes bij menigten en houdt trouw

teruggang zijn, die in het algemeen reeds ongewenscht is en een vergoefsch protest tegen den gang der taal, en die bovendien hier een zonde zou zijn voor ieder, die in de taal der Hellige Schrift het voertuig ziet, dat God zich koos voor de mededeeling van Zijn bijzondere openbaring. De taal van den Bijbel, en de spraakmakende gemeente in het openbaringsvolk, het zijn geen toevalligheden, maar ze zijn geleid door Gods bijzondere voorzienigheid. En als het dan eindelijk zoover komt, dat „Satan" eigennaam wordt voor den grooten Vader der leugen, den menschenmoorder van den beginne, dan moet de scherpe punt van dien naam niet worden afgestompt, door hem weer op de markt van het gewone leven te brengen. De naam is nu eenmaal eigennaam geworden; zelfs de Mohammedanen kennen hem (Iblis, esch-Schaitân), en behalve de apokriefen van Oud en Nieuw Testament komt hij ook in het Nieuwe Testament zelf herhaaldelijk voor als speciale aanduiding van den Aarts-Zondaar. Terwijl in het O. T. de groote Satan zoo genoemd wordt naar de menschen, daar heet in het N. T. soms een mensch naar den Satan. Hij is een eigennaam geworden.

Hoe nu verder, ook in het N. Test., die Satan optreedt, wat hij doet en wil, dat zijn altemaal vragen, die later aan de orde komen. Voor dezen keer was het ons alleen te doen om de verklaring van den naam uit het spraakgebruik van de taal, die hem gevormd heeft.

En de uitkomst van dit onderzoek is voor het geloovig denken niet zonder betekenis.

Want wij zien ook hier weer, wat heel de bijbel door ons treft: dat God, die ons de openbaring geeft, ons niet anders toespreken kan dan in woorden en namen, die aan ons eigen woordenboek ontleend zijn. Satan is een geest, eerst van den hemel, daarna van de hel, zegt de bijbel; maar hij krijgt een naam der aarde. En zóó slecht als de hel is, zoo slecht is de aarde niet. Laat ons niet vergeten, dat de naam, de meest bekende, waarmee de vorst der duisternis wordt aangeduid, hem flaatteert, hem niet anders kan doen dan flaatloeren. Want de taal der aarde en de woordenschat der menschen zijn niet in staat, ad-al-quate namen te leveren voor een geest, die in wezen en bedoeling onder de aarde en onder het menselijke weggezonden is. Dat Satan een naam krijgt, dien mijn buurman ook hebben kan, ja, dien God en de heilige engelen zich ook kunnen toeëigenen, dat zegt mij wel veel, maar ook zóó weinig, dat ik bij voorbaat weet: de heil wordt mij niet aangezegd. Wij moeten dien naam, die, gelijk heel de openbaringstaal, antropomorph is, d. w. z. zich bedient van menselijke beelden en begrippen ook voor de benoeming van niet-menselijke, of onmenselijke machten en werkelijkheden, wij moeten ook dien naam in vrees en beven uitwerken naar beneden, gelijk wij de namen Gods uitwerken naar boven. En men mag den naam Satan nooit verklaren zonder acht te geven op het verband waarin hij voorkomt. De naam van dit „onderwerp" zegt mij niets zonder het „gezegde".

Zoo is er een moeizaam raadsel opgegeven in den naam Satan.

Techt zijn we daarvoor dankbaar.

Want tegenover de mythologische verbeeldingen van vele valse religies met hun gigantomachie, waarin de

den bioscoop bij. Wie tuchteloosheid bij de jeugd wil bevorderen, moet ze vooral ruim van geld voorzien.

We zien wel, ook op het terrein van den arbeid moet men zich mede aangorden in den strijd tegen de tuchteloosheid. En als men dan zegt, dat de jeugd niet het ergst is, dat de ouderen voorbeelden geven van plichtverzaking, van lijntrekken en geldverspilling, van oneerlijkheid in het gebruik van de hulpmiddelen en het noteeren van de werkuuren, welnu, dan is daar een taak voor de Vakvereniging.

Gr.

G. MEIMA.

LITERATUUR EN KUNST.

„Lezen en Voordragen".

Sinds eenigen tijd al ligt ter bespreking gereed de eerste aflevering van een nieuw tijdschrift „Lezen en Voordragen", maanduitgave ten dienste van het lezen en voordragen op christelijke scholen, verenigingen en clubs, onder leiding van Arie Post, met teekeningen van B. J. van Milgen¹⁾.

We hadden gedacht, waar we voorshands geen plaats hadden in deze rubriek, ook de volgende nummers te kunnen zien, om dan te beter ons een indruk te vormen, maar we ontvingen alleen de inleidende aflevering (van 1 Dec. 1925) en moeten dus naar deze ons oordeel bepalen.

Een introductie van den heer Post en een werkprogram van den uitgever vertellen, wat dit nieuwe tijdschrift wil. In de eerste plaats: leiding geven bij het lezen en voordragen. „Ik ontken", zegt de heer Post, „dat iemand zonder de geringste gave voordragen zou kunnen leeren, maar evenzeer erken ik, dat de mogelijkheid bestaat door leiding iemands gave tot ontwikkeling en outplooiing te brengen; nu is alleen maar de vraag: hoe?" Ter beantwoording van die vraag overweegt de Redacteur verschillende mogelijkheden, om dan tot deze werkwijze te komen: „ik neem een gedicht, een prozaatuk en schrijf daar aantekeningen, accenten, aanwijzingen bij. Zóó leg ik het voor mijn lezers neer. Die vinden dus letterlijk genomen, in dit maandblad de stukken ongeveer zooals ik ze zelf voordragen zou". Zij worden daarbij uitgenodigd eigen meening en opvatting te toetsen aan die van den heer Post; de meeningsverschillen, die dan „ongetwijfeld" zullen ontstaan, kunnen eventueel worden opgelost door de rubriek

¹⁾ Uitgave: Uitgeverij „Jachin", Zwolle.

optredende geestelijke machten, ook de kwade, zeer bizarre namen en de grilligste voorstellingsvormen krijgen, staat de rustige eenvoud van het Oude Testament dat maar éénmaal heel duidelijk den naam „Satan" als eigennaam-zonder-lidwoord bezigt. Het is om ons te leeren, dat de bijbel spreekt als tot „geestelijken", om met Paulus te spreken: dat hij de dingen niet verschrikkelijk behoeft te maken in zijn woorden, omdat ze verschrikkelijk zijn naar de gedachten. Zeker, ook de bijbel eindigt met een Openbaring van Johannes, waarin iets van de gigantomachieën der andere volken is te herkennen: de Draak is er, en hij wil het Kind verslinden, en hij spuwt rivieren, en hij voert krijg in den hemel. Maar die Drakengestalte komt niet zoo maar op uit verhitte verbeelding: hij is gegroeid uit het openbaringsbewustzijn, dat hem hoorde noemen met een alledaagschen naam, en dat toen zóó werkzaam werd met de gedachte, in dien naam verscholen, dat een „vijand" (het gewone) is uitgegroeid tot een Draak (het buitengewone). Valse religie begint met dikke woorden en groote termen; echte religie eindigt ermee. Want in de valse religie moet het groote woord en het schrik-aanjagende beeld de arme, leeg gedachte te hulp komen. Maar in de zuivere religie kan de sterke gedachte en de moeizame zelfworsteling het kleine woord geven zijn zeer gróóten inhoud.

Dat is de blijdschap, die we vinden, als we den naam satan zoo heel „gewoon" bevinden.

En dat van alle vijanden, die er zijn, terecht of ten onrechte, dat van allen tegenstand, die zich verheft, rechtvaardig en onrechtvaardig, tenslotte de eene groote Vijand den naam van alle Vijandschap op zich verenigt, en dat men daarmee de zaak van zijn benoeming eenvoudig uit-gemaakt acht, dat bewijst, dat de bijbel niet alleen bewust, maar ook onwetend is; en dat hij beide is op geheel eenige manier.

Hij is bewust en maakt bewust. Want als hij u zoo'n doodgewonen naam meedeelt, dan zegt hij zelf en laat u nazeggen: wie zal het minste daarvan zeggen? De werkelijkheid van het satanische moet duizendvoud schrikkelijker zijn dan de naam.

En hij is ook zoo naïef, onze bijbel. Want als hij voor den Grootsten Listige, den geweldigsten Organisator der zonde geen kenmerkender naam weet, dan het gansch algemeene: tegenstander, dan zegt hij, wat alle naivelingen Gods zeggen: Wie zou U niet vreezen, Heere en Uwen naam niet prijzen? (Openb. 15).

Want de naam Satan zegt, als hij voor zóó Ik een wezen gebruikt wordt: er is niets, dat meer vanzelfsprekend is, dan de dienst van God. En er is geen grooter dwaasheid, dan het satanische. Satan en Logos, zonde en logica staan tegenover elkander.

K. S.

¹⁾ Vergelijk Num. 27:14.

²⁾ Jeremia. Das A. T. I. L. u. a. O.

³⁾ Er staat zelfs: de geest.